

LUND UNIVERSITY

En offentligrättslig korporation under Monarken?

Svenska Akademien och kungen i juridiskt perspektiv

Wenander, Henrik; Sunnqvist, Martin

Published in:
Statsvetenskaplig tidskrift

2018

Document Version:
Manuskriptversion, referentgranskad och korrigerad (även kallat post-print)

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Wenander, H., & Sunnqvist, M. (2018). En offentligrättslig korporation under Monarken? Svenska Akademien och kungen i juridiskt perspektiv. *Statsvetenskaplig tidskrift*, 120(3-4), 557-575.

Total number of authors:
2

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

En offentligrättslig korporation under Monarken?¹

Svenska Akademien och kungen i juridiskt perspektiv

Martin Sunnqvist & Henrik Wenander

1. Inledning

Under hösten 2017 och våren 2018 kom Svenska Akademien och dess ställning att uppmärksammas. Bakgrunden var den turbulens i akademien som förekom efter det att anklagelser om grova brott och oegentligheter hade förts fram i massmedier. I anslutning till att kungen uttalade som sin ”bestämda uppfattning att Monarken disponerar över de stadgar för Svenska Akademien som min företrädare Gustav III fastställde” (pressmeddelande 2018-04-11) fick frågorna om akademien en konstitutionell dimension. Sedermera fattade kungen beslut med denna lydelse:

Svenska Akademiens stadgar förtydligas på följande sätt.

En ny bestämmelse, XI a §, införs med följande lydelse:

Ledamot äger utträda ur Akademien. Anmälan därom görs skriftligen till Akademien.

Akademien äger besluta att ledamot som under två år inte deltagit i Akademiens arbete ska anses ha utträtt.

(Hovprotokoll nr 6/2018.)

Kungens åtgärd var överraskande eftersom den tydliga utgångspunkten i svensk statsrätt är att kungen inte ska utöva någon offentlig makt. Svårigheten är här

1 Artikelns utgör en bearbetning av vårt anförande vid det av oss organiserade seminariet *Vem bestämmer över Svenska Akademien? Kungen, konstitutionen och de offentligrättsliga korporationerna*, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet den 17 maj 2018.

Martin Sunnqvist är jur. dr i rättshistoria och adjungerad universitetslektor vid Juridiska fakulteten, Lunds universitet, samt rådmän i Malmö tingsrätt. Henrik Wenander är professor i offentlig rätt vid Juridiska fakulteten, Lunds universitet.

E-post: martin.sunnqvist@jur.lu.se; henrik.wenander@jur.lu.se

dock bland annat att Svenska Akademien, grundad 1786, är en mycket gammal institution. Akademiens grundläggande reglering är – bortsett från den nu genomförda stadgeändringen – densamma nu som då. Det är givet att samhället och den konstitutionella och samhällsliga situationen har förändrats fundamentalt sedan dess. Bland annat har grundlagarna från Gustav III:s tid – 1772 års regeringsform (RF) och 1789 års förenings- och säkerhetsakt – ersatts med 1809 års RF. Denna har i sin tur har avlösts av 1974 års RF, som bygger på en idé om demokrati grundad på folksuveränitet samt på en tydlig uppdelning mellan allmänna och enskilda organ. Det är därmed inte givet vilken ställning en akademi av detta slag ska ha i dagens juridiska landskap. Äldre tiders diskussioner om mellanformer mellan allmänt och enskilt, ”offentlighetsrättsliga korporationer”, kan då åter bli aktuella för att hantera frågor om akademiens ställning.

I denna översikt undersöker vi vilken rättslig ställning Svenska Akademien har och hur beslut rörande akademien kan fattas. Metoden bygger på identifiering och värdering av juridiska argument utifrån de ramar som framgår av lagstiftningen och mot bakgrund av uttalanden i förarbeten och framställningar inom rättsvetenskap.

Bidraget är disponerat så, att vi först redogör för det statsrättsliga läget när Akademien inrättades och sedan går vidare till relevanta delar av rättsutvecklingen under 1809 års RF och förändringarna med 1974 års RF. Vi fäster särskilt avseende vid skillnaden mellan ”allmänt” och ”enskilt” och diskuterar vilka möjligheter regeringen respektive kungen har att ingripa. Slutligen gör vi en sammanfattande bedömning av rättsläget.

2. Akademiens inrättande – situationen 1786

År 1786, när Gustav III inrättade Svenska Akademien, gällde 1772 års RF. Det finns därför anledning att se närmare på vilka befogenheter olika statsorgan hade enligt den regeringsformen (se för en modern utgåva *Sveriges konstitutionella urkunder* 1999).

Enligt 2 § ägde Konungen ”styra rike sino, som Sveriges lag säger, han och ingen annan”. Enligt 4 § skulle rikets råd ”råda Kongl. Maj:t i rikets angelägna värf och ärender, då de af Kongl. Maj:t derom rådfrågas”. De skulle råda, men inte regera. Det var enligt 8 § kungen som hade den avgörande beslutsmakten. Dock skulle vissa formföreskrifter iakttas. Enligt 12 § skulle alla ärenden utom justitieärenden, ärenden om nåd, tjänstetillsättningar och förläning av adelskap föredras för kungen i kabinettet eller på en av divisionerna av rådkammaren. Kungens hov stod dock enligt 30 § under hans enskilda disposition. Fram träder alltså en bild av att det fanns vissa ärenden som kungen kunde avgöra helt på egen hand, medan det fanns andra ärenden som skulle avgöras efter föredragning i rådet.

1772 års RF och 1789 års förenings- och säkerhetsakt fortsatte att gälla i

Finland efter år 1809 och fram till självständigheten. Eftersom det inte finns någon nämnvärd samtida svensk litteratur från den tid då dessa grundlagar gällde kan det vara intressant att se hur de tolkades i Finland. Det måste då tas hänsyn till att riksrådets medverkan i beslutsfattandet enligt 1772 års RF hade upphört genom förenings- och säkerhetsakten. Statsrättsprofessorn R. F. Hermanson (1846–1928) diskuterade i sina föreläsningar om den finska statsrätten ”monarkens” ställning. Han skilde mellan monarkens regeringsrättigheter och personliga rättigheter. Till regeringsrättigheterna hörde bl.a. meddelandet av föreskrifter, medan hållandet av ett hov hörde till de personliga rättigheterna. (Hermanson 1917 I: 63 ff.) Att kungens egen lagstiftningsmakt inte uttryckligen var reglerad i 1772 års RF innebär emellertid att det är svårt att dra gränsen mellan den och kungens personliga beslutsmakt; en analys blir lätt anakronistisk om den görs utifrån 1809 års tydligare begreppsbildning (jfr nedan under avsnitt 3).

Grundandet av Svenska Akademien, och även Vitterhetsakademien, har behandlats utförligt av Henrik Schüek (1855–1947), litteraturhistoriker och akademiledamot (Schüek 1935: 73 f.). Å ena sidan framstår grundandet av dessa akademier som ett utflöde av kungens styrande makt efter föredragning i riksrådet, en motsvarighet till vad som senare kom att kallas ”Kungl. Maj:t i statsrådet” och som nu motsvaras av ”regeringen”. Schüek skriver att “[d]en 20 mars [1786] föredrog Gustav III saken i rådet och stiftade då två akademier.” Men om man utgår från vad som enligt Schüek står i akademiens handlingar blir bilden en annan. I Vitterhetsakademiens handlingar skrevs, enligt Schüeks citat: ”... täcktes Hans Kongl. Maj:t begifva sig i des rådkammare och de in pleno församlade herrar rikens råd tillkännagifva sit nådiga beslut ...”. I Svenska Akademiens handlingar antecknades: ”Den 20 Martii 1786 behagade konungen begifva sig till rådkammaren och för de församlade herrar rikets råd tillkännagifva inrättningen af en akademi ...” Detta tyder mera på att kungen hade fattat beslutet om inrättande av akademierna självständigt, inom ramen för den personliga kungliga beslutsmakten, inte som ”Kungl. Maj:t i statsrådet”.

Vid denna tid fanns inga regler som möjliggjorde för enskilda att upprätta juridiska personer. Det fanns inte heller någon föreningsfrihet eller näringsfrihet. Aktiebolag inrättades genom kungligt privilegium, som t.ex. Allmänna änke- och pupillkassan år 1783. Den utgör idag ett ömsesidigt livförsäkringsbolag. Även en säregen institution som Jernkontoret, grundat år 1747 som en sammanslutning där delägarskapet tillräknas järnbruk eller tackjärnshyttor, kan nämnas i sammanhanget. Jernkontoret är ett exempel på att en institution kan fortsätta att verka utan att det är alldeles klart vilken av dagens juridiska kategorier den kan hänföras till. Att dessa organisationer krävde statens acceptans tyder på att det i den delen är fråga om beslut inom ramen för den beslutsmakt som senare kom att kallas ”Kungl. Maj:t i statsrådet”. Eftersom begreppsbyggnaden i 1772 års RF var otydlig var det emellertid inget som hindrade att

kungen inom ramen för den personliga beslutsmakten inrättade akademierna och att han som "Kungl. Maj:t i statsrådet" gav dem privilegiet att fungera som juridiska personer (och för den delen också gav dem rätt till vissa inkomster på statens bekostnad).

Gustav III hade inte bara personligen svarat för utformningen av akademiens organisation (Schück 1935: 60 ff.) genom att själv skriva stadgarna (Bachman 1963: 97 f.), utan han ingrep också själv i akademiens arbete när så behövdes. Han hade själv utnämnt tretton ledamöter. När akademien skulle välja återstoden fanns bara tio ledamöter i staden och tre förväntades inte dit på lång tid. Gustav III gav dispens från bestämmelsen och inval kunde ske. Denna dispens gällde bara de två första valen, men även det tredje, när den sextonde ledamoten skulle väljas, genomfördes med färre än tolv röstande. Gustav III var närvarande och invände inte. Händelserna resulterade i att Gustav III den 14 september 1786 förklarade att sekreteraren skulle anmoda de frånvarande att insända sina röstsedlar, "hwilken utväg konungen äfven för framtiden til iagtagande faststälte" (Schück 1935: 105 f.).

Även Karl XIV Johan gjorde ett liknande ingripande. Enligt III § i stadgarna ska akademiens direktör och kansler utses genom lottning. Detta ställde till vissa olägenheter, och Schück omtalar att "1829 bestämde ... Karl Johan, att även dessa ämbetsmän skulle väljas" (Schück 1935: 103). I den del av Akademiens historia som omfattar perioden 1824–36 behandlar Schück händelsen närmare (Schück 1937: 31 ff., jfr även 423). Schück skriver att akademien beslöt att "hos konungen, sin höge beskyddare" föreslå den ändring i III § att direktör och kansler skulle väljas i slutna omröstning. Kungen biföll förslaget, och det får anses framgå att det inte var Kungl. Maj:t i statsrådet utan kungen i egenkap av beskyddare som fattade beslutet.

Ett säreget drag i Svenska Akademiens stadgar (se Schück 1935: 539 ff. eller *Svenska Akademiens handlingar*) är beskyddarskapets utformning. Det har, till skillnad från många andra beskyddarskap, inte bara en ceremoniell funktion. Enligt stadgarnas XIV § ska ett val av ny ledamot underställas beskyddaren. Endast om den föreslagne vinner beskyddarens nådiga bifall är personen behörigen vald. Akademiens offentliga sammankomster hålls enligt XXV–XXVI §§ på dess högtidsdag eller då en ny ledamot för första gången ska inta sin plats i Akademien, eller, på särskild befallning av beskyddaren. Även i detta avseende har således beskyddaren en beslutsbefogenhet i förhållande till akademien.

3. Utvecklingen under 1809 års RF

I och med 1809 års RF förändrades de rättsliga förhållandena genom den nya grundlagens maktindelning mellan kung och riksdag. Samtidigt är det möjligt att se ett visst mått av kontinuitet. Statsrättsprofessorn Nils Herlitz (1888–1978) menade att 1772 års RF utgjorde en grund till den fördelning av

lagstiftningsmakten som sedan kom att gälla enligt 1809 års RF, nämligen den egenheten att konungen hade ett eget lagstiftningsområde. Detta följde enligt Herlitz inte uttryckligen av 1772 års RF men tolkningsvis och med stöd av praxis vid följande riksdagar (Herlitz 1930: 112 ff.).

Enligt den nya regeringsformen skulle konungen "allena styra riket". Dock skulle han i regeringsärenden få underrättelser och råd av ett statsråd, bestående av ministrar och andra statsråd (4, 5 och 7 §§ i 1809 års RF). Sådana beslut fattades under beteckningen "Kungl. Maj:t i statsrådet", redan på den tiden ofta informellt omnämnd som "regeringen". Hit hörde inte minst regeringens roll som deltagare i lagstiftningen, antingen samfällt med riksdagen eller ensam (87 och 89 §§).

Vid sidan av dessa ärenden, där kungen alltså beslutade "i statsrådet", räknade grundlagen med att det fanns ärenden för den verkställande makten som inte utgjorde regeringsärenden och som sålunda utövades genom personlig kungamakt. På detta sätt hade kungen befälsrätt över armé och flotta (14 §) och stod hovet under kungens "enskilda styrelse" (48 §). Också frågor om utdelning av ordnar och medaljer liksom ärenden rörande det kungliga huset (kungafamiljen), ansågs vara sådana som kungen skulle besluta om utan att höra statsrådet (Malmgren, Sundberg & Petré 1968: 13). Sedan år 1809 har grundlagsregleringen sålunda gjort en tydlig åtskillnad mellan å ena sidan kungens lagstiftningsmakt och regeringsmakt och å andra sidan kungens personliga beslutsmakt.

4. 1974 års RF och Torekovskompromissen

Genom den totala författningsreform som resulterade i 1974 års RF förändrades kungens roll i grunden. Också förhållandet mellan allmänna och enskilda organ kom att påverkas av den nya grundlagen.

En stötesten i de politiska förhandlingarna var frågan om kungens roll och om Sverige överhuvudtaget skulle förbli en monarki. I samband med Grundlagberedningens sammanträde i Torekov 1971 nåddes emellertid en överenskommelse – den s.k. Torekovskompromissen – mellan de deltagande politiska partiernas representanter (Stjernquist 1971: 377). Beredningen konstaterade i sitt betänkande: "De av statschefens funktioner som har sin grund i kungens traditionella ställning som innehavare av regeringsmakten kan inte förenas med ett parlamentariskt system [...]. Av särskild betydelse är att statschefens roll vid regeringsbildningen förs över till riksdagen och dess organ. Statschefen blir sålunda inte innehavare av någon politisk makt. Statschefen bibehåller däremot enligt beredningens förslag sin ställning som symbol för riket och sina representativa uppgifter." (SOU 1972:15, 80.)

I propositionen med förslag till ny regeringsform anförde chefen för justitiedepartementet, socialdemokraten Lennart Geijer (1909–99): "Statschefen

bör inte tilldelas någon som helst befogenhet, som innebär att han kan utöva makt.” Dock skulle hovets ställning som organisation utanför den statliga förvaltningen inte förändras, och kungen skulle också behålla sin rätt att som överhuvud för kungahuset fatta vissa beslut (prop. 1973:90, 172 ff.). I den vidare riksdagsbehandlingen godtog Konstitutionsutskottet regeringens förslag avseende statschefen utan närmare kommentarer (bet. KU 1973:26, 18). Möjligen var det dock inte helt tydligt hur långt Torekovskompromissen sträckte sig när det gällde detaljerna. I en reservation till betänkandet uttalade nämligen två moderata ledamöter att deras förslag om att statschefen skulle medverka vid promulgation av lagar och expedition av beslut av större vikt kunde rymmas ”inom ramen för den träffade överenskommelsen (Torekov-kompromissen)” (bet. KU 1973:26, 116 f.). Svenska Akademien och kungens förhållande till den nämndes inte särskilt i förarbetena till den nya grundlagen.

Den genomförda förändringen av regeringsformen innebar att de uppgifter som hade legat hos Kungl. Maj:t delades upp mellan regeringen och de högsta domstolarna samt även till viss del kammarrätterna. Dock kvarstod vissa befogenheter för kungen personligen i fråga om hovet och kungahuset (se om det senare 5, 7 och 8 §§ successionsordningen). Också behörigheten att dela ut ordnar kvarstod hos kungen – genom Kungl. Maj:ts Orden – enligt regleringen i ordenskungörelsen (1974:768) (Bramstång 1999), om än med kraftiga begränsningar.

Det är därutöver tänkbart att också annat som tidigare har hört till den kungliga personliga makten och som inte har förändrats genom 1974 års RF fortfarande skulle kunna ligga kvar inom kungens kompetens. I en fortfarande gällande övergångsbestämmelse (punkt 7) till den nya regeringsformen anges nämligen: ”Bestämmelser i äldre lag eller annan författning om Konungen eller Kungl. Maj:t skall gälla regeringen, såvida det icke följer av författning eller i övrigt framgår av omständigheterna att konungen personligen, Högsta domstolen, Regeringsrätten eller kammarrätt åsyftas.”

Regeringsrättens (nu Högsta förvaltningsdomstolens) avgörande RÅ 2002 not. 17 rörde denna övergångsbestämmelse i förhållande till en regel om återställande av försutten tid för ansökningar om introduktion på Riddarhuset enligt riddarhusordningen (SFS 1866:37 s. 1). Domstolen kom fram till att det inte fanns stöd för att hänvisningen till Kungl. Maj:t i detta fall skulle åsyfta Regeringsrätten. Dock uttalade sig inte domstolen om vilket organ som i stället skulle kunna vara behörigt.

5. Skillnaden mellan ”allmänt” och ”enskilt”

1974 års RF innebar också att distinktionen mellan allmänt och enskilt i rättssystemet betonades. Medan äldre rätt hade godtagit att det fanns mellanformer såsom de ovan nämnda offentligrättsliga korporationerna, utgick grundlagen nu från en tydlig dikotomi. Frågan om kategoriseringen som offentlig eller privat

– det vill säga som ”myndighet” eller ”privat organ” – har statsrättslig betydelse i flera avseenden, bland annat när det gäller Justitieombudsmannens tillsyn (13 kap. 6 § RF), regeringens utrymme för styrning och offentlighetsprincipen (se vidare Marcusson 1989: 384 ff.). Regeringsformens systematik bygger på detta sätt på att organ anses som antingen offentliga eller enskilda utan att det ges någon möjlighet till mellanformer (jfr dock möjligheten enligt 12 kap. 4 § andra stycket RF att till annan juridisk person än kommun eller till enskild individ överlämna förvaltningsuppgift). Följden blir, enligt professorn i offentlig rätt Håkan Strömberg (1917–2002), ”att rättssubjekt, som ser ut att intaga en sådan mellanställning, måste pressas in under endera kategorin” (Strömberg 1985: 56).

Här kan de traditionella begreppen ”offentligrättslig korporation” och ”offentlig korporation och anstalt” möjligen bidra till diskussionen. Begreppen ger visserligen inte i sig några tydliga svar på rättsliga frågeställningar utan markerar snarare att det är fråga om mellanformer som avviker från andra associationsformer. De institutioner som finns i gränslandet mellan allmän och enskilt kan dock sägas karakteriseras av följande faktorer.

- De kan inte utan vidare inordnas under de i övrigt erkända associationsformerna.
- De har inrättats, organiserats eller getts stadgar genom handlande av något statligt organ (såsom kungen, riksdagen eller regeringen) och har inte därefter helt frigjorts från statsmakterna.
- De tillvaratar något allmänt intresse.

Kategorin ”offentliga korporationer och anstalter” nämns särskilt i Skatteverkets rättsliga vägledning när det gäller tilldelande av organisationsnummer (Skatteverket 2018). Grunden för tilldelandet av organisationsnummer till offentliga korporationer och anstalter tycks vara att de ingår i kategorin ”annan allmän inrättning som enligt lag eller annan författning står under offentlig tillsyn” (1 § lagen [1974:174] om identitetsbeteckning för juridiska personer m.fl.).

Vissa organisationer har börjat sin existens i gränslandet mellan allmänt och enskilt men har sedan tydligt kommit att omfattas av en av de vanliga associationsrättsliga kategorierna så att de numera entydigt bör betraktas som privata organ. Hit hör Göta kanalbolag (aktiebolag) och Allmänna änke- och pupillkassan (ömsesidigt livförsäkringsbolag). Vissa organisationer kan vidare nu betraktas som ideella föreningar eller som stiftelser. Carl Hemström har argumenterat för att detta gäller flera av de lärda samfunden (Hemström 2001).

Det finns emellertid andra organisationer som inte är myndigheter och som är mycket svåra att hänföra till någon av de vanliga associationsrättsliga kategorierna. Genom att undvika att ”pressa in” dessa institutioner under antingen ”allmänt” eller ”enskilt” kan deras rättsliga ställning analyseras på

ett förutsättningslöst och nyanserat sätt. Det kan noteras att institutioner som t.ex. hovet (Sterzel 1997: 811 ff., Bramstång 1999) och Svenska kyrkan (jfr prop. 1997/98:116) hör till denna kategori, och de kan knappast sägas sakna betydelse i svenskt samhällsliv. När det gäller hovet och Kungl. Maj:ts orden har professorn i offentlig rätt Gunnar Bramstång utförligt ifrågasatt om de verkligen ska uppfattas som kungens privata organisationer; även om de inte är statliga förvaltningsmyndigheter är de kanske någon annan typ av offentlighetsrättsliga företeelser? (Bramstång 1999: 91 ff.) I den nämnda propositionen angående Svenska kyrkan sägs vidare t.ex. å ena sidan att Svenska kyrkan som trossamfund ska få rättskapacitet genom en särskild bestämmelse i lagen om Svenska kyrkan (s. 48) men å andra sidan att regeringen inte får medföra att Svenska kyrkan uppfattas som ett på statligt initiativ nu upprättat trossamfund (s. 41). Enligt riksdagens principbeslut av år 1995 angående ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan får Svenska kyrkan "själv reglera sina angelägenheter inom ramen för en lag men utan statsrättsligt grundad normgivningskompetens, dvs. utan en på regeringsformen grundad rätt att meddela generellt bindande föreskrifter" (prop. 1997/98:49, 10). Denna typ av oklarheter är enligt vår mening i sig en anledning att fördjupa den rättsliga analysen av detta slags institutioner.

Dessutom har, oberoende av den svenska kategoriseringen, skillnaden mellan allmänt och enskilt betydelse i EU-rätten, på så sätt att staten i vid mening ("det allmänna") på olika sätt omfattas av särskilda krav. Detta gäller bland annat i fråga om regelverket för offentlig upphandling och statsstöd (Bernitz & Kjellgren 2018: 441 ff.). Såvitt känt har varken exempelvis hovet eller Svenska Akademien diskuterats mer omfattande i förhållande till dessa regelverk.

När det gäller offentlighetsprincipen omfattar den endast myndigheter samt vissa i offentlighets- och sekretesslagen angivna andra organ (2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen och 2 kap. 3 och 4 §§ offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Regeringsrätten (nu Högsta förvaltningsdomstolen) har tidigare ansett att Riksmarskalksämberet (som är en del av hovet) och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond faller utanför tryckfrihetsförordningens myndighetsbegrepp (RÅ 1999 ref. 48 resp. RÅ 2008 ref. 6).

I maj 2018 prövade Kammarrätten i Stockholm ett överklagande av Svenska Akademiens beslut att vägra lämna ut handlingar om dels en advokatutredning som den hade låtit göra, dels dokument som rörde avhopp från akademiens arbete. Den enskilde som hade begärt ut handlingarna anförde bland annat att akademien hade instiftats genom en offentlighetsrättslig författning meddelad av Kungl. Maj:t samt att akademien länge hade betraktats som en myndighet. Akademien ansåg däremot att den utgjorde ett privaträttsligt subjekt som föll utanför begreppet myndighet såsom en privat juridisk person av eget slag ("sui generis"). Kammarrätten konstaterade att Svenska Akademien utgör ett "rättssubjekt av unikt slag och att det inte är helt klart hur detta ska inordnas i ett juridiskt sammanhang." Även om stadgarna var utformade av Gustav III kan de

enligt kammarrätten inte jämföras med en författning i dagens mening. Kammarrätten fann att Svenska Akademien inte "kan anses ingå i den offentligrättsliga statliga och kommunala organisationen" och att den inte utgör en myndighet. Kammarrätten avvisade därför överklagandet (Kammarrätten i Stockholm, beslut 2018-05-29 i mål nr 3982-18). Beslutet överklagades till Högsta förvaltningsdomstolen, som dock inte lämnade prövningstillstånd (beslut 2018-08-08 i mål nr 3291-18).

Även inom processrätten är gränsen mellan "allmänt" och "enskilt" i vissa fall mindre skarp. Frågan om en institution är en juridisk person, och i så fall vilken typ av juridisk person, kan ställas på sin spets om institutionen ska föra talan vid domstol. Enligt 11 kap. 2 § rättegångsbalken kan, utöver fysiska personer, bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, samt kronan (staten), kommun eller annan sådan menighet uppträda som part. I 10 kap. 1 § samma balk regleras vid vilken domstol talan mot dem kan föras. Som en särskild kategori identifierades i förarbetena till balken (som tillkom under 1809 års RF) "rättssubjekt av delvis enskild och delvis offentlig natur, t.ex. universitet, akademier, hushållningssällskap" (NJA II 1943: 98).

Universiteten ansågs vid denna tid inte vara statliga myndigheter, och de kunde alltså inte föra talan som kronan (staten). I stället ansågs de vara fristående rättssubjekt. Detta hängde samman med att universiteten i sina statuter, och ännu i 1956 års gemensamma universitetsstatuter (SFS 1956:117), angavs stå "under Kungl. Maj:ts beskydd" och åtnjöt "oförkränkt den egendom samt de inkomster, rättigheter, förmåner och friheter" som lagligen tillkom dem (2 §). Detta ändrades i och med 1964 års universitetsstadga (SFS 1964:461). Med undantag för stiftelsehögskolor och andra särskilda organisationsformer utgör universiteten därefter statliga förvaltningsmyndigheter under regeringen (Marcusson 2005:17-28). Även hushållningssällskapens ställning och verksamhet har förändrats (se prop. 1965:100 och 1967:74).

Akademierna har emellertid inte omreglerats på motsvarande sätt. I nu aktuell kommentar till rättegångsbalken (Fitger m.fl. 2018, kommentar till 11 kap. 2 §) anges att de akademier som avses med motivuttalandet "torde vara Svenska akademien, Musikaliska akademien och Akademien för de fria konsterna". Att just de tre akademierna räknas upp torde ha ett samband med det som noteras i nästa mening i kommentaren, nämligen att enligt 51 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk en domstol på talan av myndighet som regeringen bestämmer kan meddela vitesförbud. Som sådana myndigheter har regeringen utsett de tre nämnda akademierna "som alltså i sådant fall för talan såsom 'myndighet' på det allmännas vägnar". Det ska noteras att kommentarförfattarna har satt ordet myndighet inom citationstecken, vilket får uppfattas som att de har velat markera att de tre akademierna inte är myndigheter i vanlig mening utan "rättssubjekt av delvis enskild och delvis offentlig natur". Dessa akademier kan alltså anses vara privat organiserade organ som

på ett visst område – jfr numera 12 kap. 4 § andra stycket RF – har tillerkänts en myndighetsfunktion (Wennersten 2014:180 ff., se också angående Kungl. Musikaliska akademiens myndighetsutövning rättsfallet RÅ 1981 2:8.)

Det finns emellertid fler akademier. Utrymmet här medger inte en närmare analys av rättsställningen för var och en av dem. Det kan dock nämnas att två av dem, Kungl. Vetenskapsakademien och Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien, hade underliggande myndigheter, såsom Stockholms Observatorium respektive Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Under tidigt 1970-tal, medan 1809 års RF fortfarande gällde, fick de en ändrad ställning på så sätt att myndigheterna flyttades bort från akademiernas huvudmannaskap (se prop. 1973:59 och prop. 1974:28). Det krävdes riksdagsbeslut och, beträffande Vetenskapsakademien, avtal mellan staten och akademien. Beträffande dessa två akademier är det tydligt att de inte är en del av staten (kronan) utan är från staten självständiga rättssubjekt som kan uppträda som part i egenkap av att de är ”annat samfund” eller ”annan sådan inrättning”.

Beträffande åtta lärda samfund² gjorde professorn i civilrätt Carl Hemström (1931–2011) en rättsutredning år 2001 (Hemström 2001). Han kom där fram till att de i de flesta avseenden närmast liknar ideella föreningar, även om det kan argumenteras för att någon av dem har sin medelsförvaltning i stiftelseform. Gemensamt för dem är att stadgarna i något skede har fastställts av Kungl. Maj:t och beträffande några av dem har stadgarna även tagits in i SFS (se beträffande Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund SFS 1921:475 och 1965:545 och beträffande Kungl. Vetenskaps-Societeten i Uppsala SFS 1906:60 och 1969:524.). Regeringen har år 1994 fastställt stadgar för Kungl. Gustav Adolfs Akademien för Svensk Folkkultur, och i några senare fall har regeringen fastställt stadgar men för framtiden överlåtit åt respektive akademi att själv ändra stadgarna (år 1997 beträffande Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund och Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg, jfr till den sistnämnda SFS 1906:12 s. 1 och 1997:1331.). Beträffande Kungl. Musikaliska Akademien har emellertid regeringen år 2000 fastställt stadgar, och stadgeändringar ska även fortsättningsvis underställas regeringen för fastställelse (www.musikaliskaakademien.se).

Även inom skatterätten finns en specialreglering när det gäller bl.a. akademier. Enligt 7 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229) är ”akademier” skattskyldiga bara för inkomst på grund av innehav av fastigheter. Samma reglering gäller för bl.a. ”allmänna undervisningsverk”, studentkårer och arbetslöshetskassor. I 17 § samma kapitel finns samma reglering för bl.a. Nobelstiftelsen och en del andra stiftelser som verkar i ett allmänt intresse, däribland också

2 Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, Kungl. Gustav Adolfs Akademien för Svensk Folkkultur, Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund, Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Uppsala, Kungl. Skytteanska Samfundet, Kungl. Vetenskapssamhället i Uppsala, Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg samt Kungl. Vetenskaps-Societeten i Uppsala.

Jernkontoret, så länge kontorets vinstmedel används till allmänt nyttiga ändamål och utdelning inte lämnas till delägarna. I 15 § samma kapitel finns en annan specialreglering beträffande bl.a. ”sådana domkyrkor, lokalkyrkor eller dylikt som hör till Svenska kyrkan” och som är av stiftelsekaraktär och ”hushållningssällskap med stadgar som har fastställts av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämt”. Det som karakteriserar de organisationer som nämns i dessa bestämmelser är att de finns i gränslandet mellan allmänt och enskilt och tillvaratar ett väsentligt allmänintresse (se SOU 1995:63, 219 ff.). När det gäller akademier framhöll departementschefen i förarbetena till en föregångare till den nu gällande regleringen att den sedan länge gällande skattefriheten för akademier skulle bibehållas. Det fanns inte anledning att göra en uppräkningslista av vilka dessa akademier var, för eftersom ”en akademi i författningstextens mening åtminstone i regel torde vara utrustad med något slag av offentlig sanktion, bör givetvis icke en förening enbart genom att beteckna sig såsom akademi komma i åtnjutande av skattefrihet” (prop. 1940:134, 48).

6. Regeringens möjlighet att agera

När det gäller regeringens möjlighet att agera rättsligt gentemot Svenska Akademien är det möjligt att tänka sig att kungens (Kungl. Maj:ts) behörighet att ändra stadgar och eventuellt ingripa på annat sätt skulle ha övergått på regeringen genom 1974 års RF.

Dock finns det ingen bestämmelse i grundlag, lag eller förordning som ger uttryckligt stöd för regeringen att ändra akademiens stadgar eller annars besluta om akademien eller dess medlemmar. Om akademien betraktas som ett helt privat organ krävs det stöd i lag för ett sådant ingrepp (jfr angående ingrepp i föreningsfriheten 2 kap. 20 § första stycket 1 RF och artikel 11 i europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, och därutöver 8 kap. 2 § första stycket 1 RF angående krav på lagform för associationsrättsliga regler).

Det står vidare klart att Svenska Akademien inte är en förvaltningsmyndighet under regeringen. Regeringen har därmed inte heller på denna grund någon möjlighet till styrning i sin roll att leda den statliga förvaltningsorganisationen (12 kap. 1 § RF). I 12 § förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet framgår att förvaltningsärenden och lagstiftningsärenden fördelas mellan departementen på det sätt som anges i bilagan till förordningen, samt att det av bilagan också framgår till vilka departement myndigheter och andra organ hör. I bilagan nämns inte Svenska Akademien uttryckligen, men under Utbildningsdepartementet upptas ”akademier samt vittra och lärda samfund som inte hör till något annat departement” (punkt 7.3). Omnämmandet av sådana akademier med mera bör dock inte uppfattas som att dessa organ nödvändigtvis ingår i den statliga organisationen eller står i

något lydheidsförhållande till regeringen. I förteckningen finns både aktiebolag, stiftelser och internationella organisationer (såsom Finsk-svenska gränsälvskommissionen och Nordiska investeringsbanken). Snarast rör det sig här om en arbetsfördelning av vilket departement som hanterar frågor om olika organ, i den mån regeringen överhuvudtaget har rättsligt utrymme att agera.

Ett ytterligare möjligt stöd för regeringen att agera kunde vara den allmänna uppgiften att styra riket (1 kap. 6 § RF). Dock är denna bestämmelse främst att betrakta som en hänvisning till andra mer specifika regler i regeringsformen om regeringens uppgifter avseende bland annat normgivningsmakt, budgetarbete, internationella överenskommelser och styrning av förvaltningen (8, 9, 10 resp. 12 kap. RF; se prop. 1973:90, 230). Visserligen har Konstitutionsutskottet konstaterat att regeringen har ett ansvar att agera till följd av denna bestämmelse, men det har då handlat om situationer av omfattande kriser för landet och dess befolkning (bet. 2005/06:KU8, 38 ff.). Turbulensen i Svenska Akademien rör inte en sådan typ av situation.

Den tidigare nämnda övergångsbestämmelsen (punkt 7) till den nya regeringsformen skulle slutligen kunna tänkas ge stöd för regeringens rätt att agera. Det finns dock ingen författningsbestämmelse om stadgeändring som utpekar "Konungen" eller "Kungl. Maj:t" som behörig att ändra stadgarna. Det är därför svårt att se hur regeringen med stöd av punkt 7 i övergångsbestämmelserna skulle kunna ingripa genom stadgeändring eller andra åtgärder mot Akademien. Visserligen finns exempel på att regeringen även under 1974 års RF har beslutat om kungliga akademiers stadgar, såsom när den år 2000 fastställde Kungl. Musikaliska akademins stadgar. Detta kan dock rättsligt sett förklaras med att Kungl. Maj:t i statsrådet år 1971 – alltså fortfarande under 1809 års RF – hade fastställt stadgarna i en tidigare version. På så sätt etablerades ett rättsläge där sådana beslut skulle fattas av Kungl. Maj:t i statsrådet. Rätten att ingripa mot Kungl. Musikaliska Akademien gick genom 1974 års RF sedan över till regeringen (jfr Strömberg 1985: 53). Däremot tycks Kungl. Maj:t i statsrådet inte ha gjort något motsvarande ingrepp i Svenska Akademien under 1809 års RF. Det är därför svårt att göra en analogi mellan behandlingen av de båda akademierna.

7. Kungens möjlighet att agera

Bakgrunden till att kungen ansåg sig ha möjlighet att agera finns återgiven i några uttalanden av hovrättspresidenten Fredrik Wersäll, tillträdande riksmarskalk. Enligt en artikel i Dagens Juridik den 20 april 2018 har Fredrik Wersäll tillsammans med f.d. justitiekanslern och hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt granskat frågan om Svenska Akademins stadgar med anledning av den kris som akademien befinner sig i. Fredrik Wersäll har enligt artikeln uttalat sig på följande sätt.

”Vår analys är att när Gustaf III inrättade Svenska Akademien 1786 så var det en förlängning av kungamakten som den såg ut på den tiden [---]. Han gav sig själv och sina efterträdare inflytande över Akademien genom att han ställde sig själv som dess beskyddare och bland annat behöll rätten att säga nej till inval av ledamöter. Däremot står det ingenting i stadgarna om formerna för att ändra dem. Det tolkar både jag och Johan [Hirschfeldt] som att avsikten i vart fall inte var att ge akademien själv möjlighet att ändra stadgarna. Och om det inte var kungen som skulle ha den möjligheten, vem skulle det då vara? Jag kan inte se att de finns någon åtgärd sedan 1786 som skulle inneburi att regeringen skulle ha fått den här makten – det har den heller aldrig gjort anspråk på. Det inflytande som kungen hade 1786 i det här avseendet, det bör kungen fortfarande ha kvar.” (Dagens Juridik 2018-04-20.)

Fredrik Wersälls uttalande får förstås som att punkt 7 i övergångsbestämmelserna inte aktualiseras, eftersom det inte finns någon författningsbestämmelse som pekar ut ”Konungen eller Kungl. Maj:t” som behörig att besluta om stadgeändringar och som nu skulle läsas som att den syftar på ”regeringen” (se också vår slutsats ovan i avsnitt 6). Därtill kommer argumentet att kungen har en aktiv roll i förhållande till akademien genom inflytandet på invalen, och det har såvitt känt aldrig under 1974 års RF gjorts gällande att denna behörighet enligt punkt 7 i övergångsbestämmelserna skulle ha övergått till regeringen. Motsvarande inflytande har kungen, såvitt känt, inte i förhållande till några av de andra lärda samfunden.

Att Karl XIV Johan ändrade sättet för utseende av akademiens direktör och kansler har redan nämnts (ovan avsnitt 3). I Gustav III:s öppna brev om inrättandet av akademien angavs att han ”af Konungslig Makt och Myndighet” inrättade ”ett Samhälle af Aderton Herrar och Män”. Genom att år 1914 bifalla invalet av Selma Lagerlöf i Akademien ändrade Gustaf V i realiteten, men inte formellt, kravet på att ledamöterna skulle vara ”herrar och män”. Detta talar också för att kungens beskyddarskap av Svenska Akademien innefattar en del personliga beslutsbefogenheter för kungen, däribland den nu aktuella stadgeändringen.

8. Avslutande analys

Enligt vår mening finns det ett antal institutioner som inte på något meningsfullt sätt kan pressas in under antingen ”allmänt” eller ”enskilt”. Håkan Strömberg har träffande uttryckt det som att ”rättsordningen företer en variationsrikedom, som är svår att infoga i juridiska kategorier” (Strömberg 1985: 57, se även 63). Det rör sig om sinsemellan skilda typer av institutioner, som dock alla karakteriseras av att de finns (eller har funnits) i gränslandet mellan allmänt och enskilt. Litteraturen om dem är mycket knapphändig, men i de fall de har diskuterats har de som framgått ibland som en samlingsbeteckning kallats ”offentligrättsliga korporationer” eller ”offentliga korporationer och anstalter”.

Vad gäller då enligt vår mening beträffande Svenska Akademien? Först kan noteras att det står klart att den inte är en förening och inte heller en stiftelse. En förening karakteriseras av att ett antal personer slutit sig samman för att i organiserade former arbeta för ett gemensamt ändamål och antagit stadgar (Hemström 2011: 22). Stadgarna utgör på så sätt ett grundläggande avtal mellan medlemmarna. Svenska Akademien har inte grundats genom att medlemmar avtalat om att sluta sig samman och kan inte betraktas som en ideell förening. En stiftelse bildas genom att egendom avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål (1 kap. 1 § stiftelselagen [1994:1220], jfr även 11 kap. 1 och 3 §§ i samma lag; jfr också 3 § lagen [1994:1221] om införande av stiftelselagen). Svenska Akademien har inte bildats för att förvalta en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Att Akademien senare har fått anslag och ekonomiska medel i olika former påverkar inte detta. Inget hindrar att medel insamlats i stiftelseform med t.ex. en ideell förening som destinatär (jfr Hemström 2001: 10 f.), men det innebär inte att den ideella föreningen som sådan blir en stiftelse. Motsvarande gäller beträffande akademien (jfr Strömberg 1985: 53 angående att stiftelser som förvaltas av akademi för vilken konungen fastställt stadgar var undantagen från tillsyn enligt lagen [1929:116] om tillsyn över stiftelser). Svenska Akademien är alltså inte heller en stiftelse. Eftersom akademien inte är en ideell förening kan den inte själv ändra sina stadgar eller upplösa sig, och eftersom den inte är en stiftelse kan dess stadgar inte ändras genom permutation hos Kammarkollegiet enligt permutationslagen (1972:205) eller 6 kap. stiftelselagen.

Akademien faller för övrigt utanför permutationslagens tillämpningsområde även på den grunden att den lagen enbart omfattar ”bestämmelse, som enskild meddelat i gåvobrev, testamente, stiftelseförordnande eller liknande handling” (1 §). Även om Akademiens stadgar skulle anses som en ”liknande handling” – vilket skulle vara en mycket långsökt tolkning – är den inte meddelad av ”enskild”. Om det är fråga om en ”liknande handling” anses frågan om permutation av förordnanden som har gjorts av staten eller kommun alltså jämt ankomma på regeringen (se Lind & Walin 2018 samt NJA II 1972 s. 774). Det kan emellertid ifrågasättas om regeringen verkligen har tillräckligt lagstöd för sådana åtgärder (se ovan under 6).

När det gäller frågan om vem som får agera ligger det enligt vår uppfattning som framgått närmast till hands att det just beträffande Svenska Akademien är kungen som har behörigheten att ändra stadgarna (se ovan avsnitt 7). Här kan noteras att stadgeändringen gjorts i hovprotokoll, som normalt tar upp ärenden som har med hovet att göra men som torde kunna fungera som form även för andra beslut av konungen personligen (jfr Bramstång 1999: 99). Intressant är också att det är fråga om ett ”förtydligande”, vilket anger att det är fråga om en kodifiering av något som redan gällt, samtidigt som den nya bestämmelsen har ett innehåll som i flera avseenden är nytt.

Stadgeändringen föranleder också frågan vad som ska ske om Akademien inte kan uppfylla kravet i stadgarnas XII § på att minst 12 ledamöter ska samlas till inval av ny ledamot och kungen inte heller ger dispens, vilket Gustav III gjorde vid några tillfällen (se ovan avsnitt 2). Då kan ingen ny ledamot väljas in och akademien tynar i så fall långsamt bort. Men upphör den att existera som juridisk person när den sista ledamoten avlider, och utser i så fall kungen likvidator? Eller fortsätter den juridiska personen att existera, och vem är i så fall dess ställföreträdare? Hur förfars med egendomen (jfr Jägerskiöld 1970: 204 ff.)?

Slutligen: kan riksdagen agera i frågan? Att stifta en lag om Svenska Akademien eller en ”lag om akademier och andra offentligrättsliga anstalter och korporationer” är inte omöjligt. En sådan lag måste då vara utformad på ett generellt sätt och inte enbart ta sikte på något visst konkret fall (Holmberg & Stjernqvist m.fl. 2012, kommentaren till 8 kap. RF under rubriken ”Kravet på generell giltighet”, jämför 12 kap. 3 § RF).

Eftersom kungen enligt vår uppfattning är behörig att agera mot Svenska Akademien, som nu har skett, skulle sådan lagstiftning dock kunna innebära en reglering av statschefens uppgifter. Som professorn i konstitutionell rätt Fredrik Sterzel har framfört (Sterzel 1997: 810 f.) finns det goda skäl att anse att reglering av kungens uppgifter ska ske i grundlag. I så fall skulle en sådan reglering av Svenska Akademiens verksamhet möjligen rent av kräva grundlagsändring.

Turbulensen i Svenska Akademien och kungens ingripande har som framgått aktualiserat grundläggande strukturer i den svenska konstitutionella ordningen som tidigare har varit mer eller mindre bortglömda. Även om exemplet Svenska Akademien är särpräglad, finns det därför anledning att även i fortsatt forskning och debatt behandla den aktuella innebörden av de förändringar som skedde genom 1974 års RF. Detta gäller såväl avseende kungens rättsliga ställning som betydelsen av distinktionen mellan allmänt och enskilt.

Referenser

Bachman, Marie-Louise, 1963. ”Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens instiftande”. I: *Fornvännen*, vol. 58, s 90–107.

Bet. KU 1973:26 *Ny regeringsform och ny riksdagsordning, m.m.*

Bernitz, Ulf & Kjellgren, Anders, 2018. *Europarättens grunder*. 6 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik.

Bramstång, Gunnar, 1999. ”Kungl. Maj:ts Ordens rättsliga status. Ett blygsamt bidrag till diskussionen kring bl.a. myndighetsbegreppet i relation till konungen underställda organ”. I Lena Marcusson (red), *Festskrift till Fredrik Sterzel*, s 83–105. Uppsala: Iustus.

Dagens Juridik 2018-04-20, ”Vem, om inte kungen, har rätt att ändra Akademiens stadgar?” – presidentens sista dag på hovrätten”, tillgänglig på <http://www.dagensjuridik.se>, citerad den 7/8 2018.

Fitger, Peter, m.fl., 2018. *Rättegångsbalken m.m.* Version april 2018 (t.o.m. supplement 84), tillgänglig på <https://zeteo.nj.se>, citerad den 4/7 2018.

- Hemström, Carl, 2001. *De regionala lärda samfundens rättsliga ställning*. Promemoria april 2001.³
- Hemström, Carl, 2011. *Organisationernas rättsliga ställning. Om ekonomiska och ideella föreningar*. 8 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Herlitz, Nils, 1930. *Om lagstiftning genom samfälliga beslut av konung och riksdag. Studier i svensk statsrätt*. Stockholm: Norstedt.
- Hermanson, Robert, 1917. *Anteckningar öfver Finlands statsförfattningsrätt*, I och IV. Helsingfors.
- Holmberg, Erik & Stjernqvist, Nils m.fl., 2015. *Grundlagarna. Regeringsformen, successionsordningen, riksdagsordningen*. Version den 1 januari 2015 (tredje upplagan med tillägg och ändringar), tillgänglig på <https://zeteo.nj.se>, citerad den 7/8 2018.
- Hovprotokoll nr 6/2018, Hovären den i und. föredragning inför H.M. Konungen den 2 maj 2018, tillgängligt på <http://www.kungahuset.se>, citerat 7/8 2018.
- Jägerskiöld, Stig, 1970. "Om offentliga rättssubjekts äganderätt. Några anteckningar kring ett problem". I *Festskrift till Ivar Agge*, s 193–209. Stockholm: Norstedt.
- Kammarrätten i Stockholm, beslut 2018-05-29 i mål nr 3982-18.
- Lind, Göran & Walin, Gösta, 2018. *Ärvdabalken del I, Permutationslag*. Version den 1 februari 2018 (sjunde upplagan med tillägg och ändringar), tillgänglig på <https://zeteo.nj.se>, citerad den 14/5 2018.
- Malmgren, Robert, Sundberg, Halvar G.F. & Petrén, Gustaf, 1968. *Sveriges grundlagar och tillhörande författningar med förklaringar*. 10 uppl. Stockholm: Norstedt.
- Marcusson, Lena, 1989. *Offentlig förvaltning utanför myndighetsområdet*. Uppsala: Iustus.
- Marcusson, Lena, 2005. *Universitetens rättsliga ställning*. Stockholm: SUHF, tillgänglig på <http://www.suhf.se/publicerat/rapporter>, citerad 7/8 2018.
- NJA II (Nytt juridiskt arkiv avd. II) 1943 och 1972.
- Pressmeddelande 2018-04-11, "Uttalande av H.M. Konungen angående Svenska Akademien", tillgängligt på <http://www.kungahuset.se>, citerat den 7/8 2018.
- Prop. 1942:134. *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.*
- Prop. 1965:100. *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändrad organisation av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden*.
- Prop. 1967:74. *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående de nya lantbruksnämndernas organisation, m. m.*
- Prop. 1973:59. *Kungl. Maj:ts proposition angående Vetenskapsakademiens och dess institutioners framtida ställning och verksamhet m. m.*
- Prop. 1973:90. *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m.*
- Prop. 1974:28. *Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga kulturpolitiken*.
- Prop. 1997/98:116. *Staten och trossamfunden - bestämmelser om Svenska kyrkan och andra trossamfund*.
- Schück, Henrik, 1935. *Svenska Akademiens historia, 1, Gustav III:s akademi*. Stockholm: Norstedt.

3 Vi vill tacka f.d. kammarrättspresidenten Nils-Olof Wentz som tillhandahållit oss denna promemoria.

- Schück, Henrik, 1937. *Svenska akademiens historia, 4, Akademien 1824–1836*. Stockholm: Norstedt.
- Skatteverket, 2018. *Vilka ska ha organisationsnummer?* Rättslig vägledning, tillgänglig på <https://www.skatteverket.se>, citerad 7/8 2018.
- SOU 1972:15. *Ny regeringsform. Ny riksdagsordning*.
- SOU 1995:63. *Översyn av skattereglerna för stiftelser och ideella föreningar*.
- Stjernquist, Nils, 1971. "Grundlagberedningskompromiss i statschefsfrågan", *Statsvetenskaplig tidskrift* 74, s 377–379.
- Strömberg, Håkan, 1985. "'Allmänt' och 'enskilt' i den offentliga rätten", *Förvaltningsrättslig tidskrift* (2), s 49–63.
- Sundberg, Halvar G.F., 1955. *Allmän förvaltningsrätt*. Stockholm: Institutet för offentlig och internationell rätt.
- Svenska Akademiens handlingar*. Tillgängliga på https://sv.wikisource.org/wiki/Svenska_Akademiens_handlingar, citerade den 7/8 2018.
- Sveriges konstitutionella urkunder*, 1999. Stockholm: SNS.
- Wennersten, Ulrika, 2014. *Immaterialrätt och skydd av samhällsideal. En studie av klassikerskyddet i upphovsrätten och undantagen i varumärkesrätten, mönsterrätten och patenträtten för allmän ordning och goda seder*. Lund: Lunds universitet (ak. avh.).
- www.musikaliskaakademien.se, *Stadgar för Kungl. Musikaliska Akademien*, tillgängliga på <http://www.musikaliskaakademien.se/omakademien/stadgar.104.html> citerade den 8/8 2018.